

L'evolució dels interiors del tombant del segle XIX al XX a través dels mosaics hidràulics de la Casa Escofet.

Maribel Rosselló Nicolau

Correo electrónico: Maribel.rossello@upc.edu

Institución: Universitat Politècnica de Catalunya

Mesa: Rememorar *artefacta, atifells, atuendos*.

En la comunicació que presentem ens proposem mostrar, a través de l'aportació de la Casa Escofet, els valors que s'esmercen en els interiors de l'arquitectura de l'habitatge al voltant del canvi de segle XIX al XX.

Partim del recull dels catàlegs dels mosaics hidràulics produïts per la Casa Escofet, des de la seva creació l'any 1886 fins a 1916, any en que es publiquen dos catàlegs, un que segueix la línia dels catàlegs anteriors i l'altre que mostra uns models completament nous. L'evolució que ens postren els catàlegs va més enllà dels mosaics que proporciona l'empresa, és un reflex de l'evolució que es dona en els valors que s'esmercen en els interiors dels habitatges. El període 1886-1916 ens permet copsar canvis molt significatius en la configuració dels interiors.

La visualització dels models més significatius de cada un dels catàlegs, tan els que són nous com els que es mantenen, ens proporciona un escenari excepcional per a argumentar els valors presents en els interiors del tombant del segle i la seva evolució, així com la seva imbricació en les corrents del pensament arquitectònic europeu de l'època. A més, ens permeten reflexionar entorn a la qualitat artística i de la riquesa de la producció industrial en un moment de fort creixement de la ciutat.

A partir de les dècades centrals del segle XIX, l'habitatge de l'alta burgesia barcelonina esdevé el reflex de la posició adquirida per una classe social que s'ha enriquit arran de la seva participació activa en el desenvolupament econòmic. L'interior de l'habitatge els permet mostrar que, alhora que s'ha produït un enriquiment econòmic, es va accedint a un món cultivat, sensible a les arts, a la moda i a les normes del gust. El luxe i l'enriquiment es palesen a partir del joc d'estímuls sensorials i de la presència d'objectes evocadors de la nova sensibilitat cultural. Cap a final de segle la valoració de l'experiència sensible s'incrementa i adquireix una força esclatant. El joc cromàtic es fa més intens, els estímuls lumínics i tàctils es reforcen i es multipliquen. Aquests estímuls els proporciona tot l'arreglament de l'estança, des dels paviments, les cortines i el mobiliari, fins als objectes i els records que, alhora que proporcionen referents sensorials, tenen un marcat caràcter autobiogràfic.

En els interiors del final del període que estudiem incorporen nous valors. Alhora que el prestigi social també es busca una millor qualitat de vida quant a lluminositat, assolellament i salubritat. Una nova concepció de l'habitatge en la qual és important la idea del confort. Uns requisits defensats pels corrents higienistes que en aquest moment s'estenen per Europa. Les classes altes que ja no són als palaus sinó als pisos principals, busquen també la qualitat de la vida familiar, l'espai íntim i còmode que permeti una certa llibertat personal. Ens trobem amb unes residències que han abandonat la rigidesa del palau per donar cabuda als valors que, des de l'última dècada del segle, s'associen amb l'habitatge. Francesc Rogent i Pedrosa, en el seu llibre *Arquitectura Moderna*,¹ exposa implícitament aquests nous valors en descriure la Casa Simon:² "Tiene de palacio este edificio el refinamiento de lujo así en su construcción como en su mobiliario, cual puedan desearlo las grandes viviendas patricias; mas en cuanto a sus dimensiones, al aspecto de intimidad que se origina de su construcción, podría con más justicia calificársele de chalet, en la acepción con que hoy se admite esta palabra aplicada a la construcción urbana."

Uns valors que també busquen les classes mitjanes, en el cas de Barcelona els pisos de l'Eixample tenen una distribució més racional, uns espais més acollidors, els carrers i els patis d'illa són prou amplis per permetre més privacitat i unes millors condicions de vida.

El testimoni del poeta Joan Maragall, recollit per Marfany³ i García Espuche,⁴ és un exemple molt valuós dels nous valors conferits a l'habitatge i del desplaçament de les classes benestants. A l'inici dels anys noranta,

¹ ROGENT I PEDROSA, F.: *Arquitectura moderna en Barcelona*, op. cit., p. 69.

² Casa Francesc Simon, al carrer Mallorca núm. 382. Arquitecte Josep Domènech i Estapà. Construïda entre 1885-1886.

³ MARFANY, Joan Lluís: "Gaudí i el modernisme", op. cit., p. 89.

⁴ GARCÍA ESPUCHE, Albert: *El quadrat d'Or. Centre de la Barcelona modernista*, op. cit.

Joan Margall es trasllada, en casar-se, del carrer Jaume Giralt, fugint “d’un carrer negre amb el mur humit”, al carrer Llàlria número 2 a un pis “molt *mono*”,⁵ expressió que implica la calidesa, la recerca del lloc on es pugui iniciar la vida familiar. L’any 1899 fa un altre canvi cap a Sant Gervasi, ho explica així: “La casa és gran i espaiosa, bon jardí, al peu del tren i del tramvia de vapor.” La part alta de la muntanya ofereix més avantatges pel que fa a l’assolellament, a la possibilitat de gaudir de jardí i de més espai.

A poc a poc es van estenent a tot l’habitatge uns valors que inicialment només els trobem en les estances més estrictament privades. Es va diluint la voluntat narrativa, per sobre de l’expressivitat s’imposa la voluntat d’uns espais còmodes i confortables on els qui habitin s’hi trobin bé i protegits de l’exterior. L’habitatge ja no és només aquell lloc per evidenciar la posició social, sinó un lloc per a l’intimitat de la vida personal i familiar. Aquells interiors plens de marques, records i estímuls són cada vegada més buits i més blancs. Ara ens trobem amb uns interiors que responen a una nova sensibilitat menys retòrica, més convençuda de que la urbanitat pressuposa la contenció de l’expressió subjectiva, l’home modern és objectiu. Per altra banda, aquesta nova sensibilitat és reactiva davant de les expressions modernistes que es veuen individualistes, elitistes i fruit d’una moda efímera desvinculada de la tradició.

⁵ Referència donada per Josep Lluís Marfany, “Gaudí i el modernisme”, *op. cit.*, p. 88. Extreta de Carta a Roura, 5-II-1892, *Obres Completes*, I, p. 1105b.